

Datum
2023-06-13

Ert referensnummer
Ju2023/00106
Vår referens
Initialer

Justitiedepartementet
Elisabeth Hovmöller
Regeringskansliet
103 33
Stockholm

Ett höjt försörjningskrav för arbetskraftsinvandrare

Almega har fått möjlighet att lämna synpunkter på promemorian Ett höjt försörjningskrav för arbetskraftsinvandrare.

Sammanfattning

Almega avstyrker promemorians förslag om att höja försörjningskravet till motsvarande 80 procent av medianlönen.

Arbetskraftsinvandrare försörjer sig själva redan idag. Syftet med att kräva ”god försörjning” i lagstiftning för personer med arbetstillstånd är inte att säkerställa god försörjning för dessa personer utan att minska arbetskraftsinvandringen till yrken med lägre lönenivåer.

Ett försörjningskrav på minst 80 procent av medianlönen – i dagsläget 26 560 kronor i månaden – innebär att regeringen indirekt anser att en stor del av de avtalade lönerna på svensk arbetsmarknad inte ger en god försörjning. Almega invänder starkt mot den bedömningen och anser att regeln är ett ingrepp i den svenska modellen där löner sätts i kollektivavtal.

Det är rimligt att höja dagens försörjningskrav på 13 000 kronor i månaden som bestått i 15 år. Almega förordar i stället ett försörjningskrav motsvarande den lägsta avtalade heltidslönen i det yrke som arbetstillståndet gäller. Ett sådant krav skulle respektera ordningen att löner sätts i kollektivavtal.

Ett höjt försörjningskrav kommer inte att minska missbruk inom arbetskraftsinvandringen eftersom fusk inte gäller den redovisade lönen utan den lön som faktiskt betalas ut. Utredningen om ett förbättrat system för att motverka arbetskraftsexploatering (SOU 2021:88) har lagt flera effektivare förslag för att minska missbruket, bland annat kriminalisering av handel med arbetstillstånd, ökade kontroller och förbättrat utbyte av information mellan myndigheter. Almega anser att dessa förslag bör genomföras skyndsamt.

Syftet med att minska arbetskraftsinvandringen är fler jobb ska bli tillgängliga för personer som står utan arbete idag. Den höga arbetslösheten beror dock inte på arbetskraftsinvandringen utan på att många arbetslösa saknar den kompetens som krävs och att det ekonomiska utbytet av arbete är litet för vissa bidragsberoende. Det behövs därför reformer för att förbättra matchningen och stärka drivkrafterna till arbete. Utan sådana reformer kommer en minskad arbetskraftsinvandring att leda till en förvärrad brist på arbetskraft i flera yrken.

Om förslaget i promemorian genomförs krävs övergångsregler för personer som har lämnat in en ansökan om arbetstillstånd innan den 1 oktober 2023.

Arbetskraftsinvandring är viktigt

Medarbetare med rätt kompetens är den viktigaste konkurrensfaktorn för många företag, inte minst inom den arbetskraftsintensiva tjänstesektorn. Bristen på kompetens har under många år varit det största hindret för expansion bland tjänsteföretagen. Under 2022 uppgav närmare hälften av tjänsteföretagen att de hade svårt att rekrytera personal.

Att kunna rekrytera personal från utlandet är viktigt för företag som hittar nödvändig kompetens inom Sverige. Ungefär 30 000 arbetskraftsinvandrare arbetar i Sverige samtidigt. Även om de bara motsvarar 0,6 till 0,7 procent av alla arbetande är de ett viktigt tillskott inom många yrken.

Arbetskraftsinvandrarna ger ett betydande bidrag till samhällsekonomin och välfärdens finansiering. En aktuell studie visar att arbetskraftsinvandringen under 2022 bidrog med 43 miljarder kronor till BNP och ökade skatteintäkterna med 14 miljarder kronor.¹

Sverige och övriga EU står inför stora demografiska utmaningar. Enligt SCB:s befolkningsprognoser för de kommande tio åren, krymper andelen som är i arbetsför ålder i förhållande till den totala befolkningen. Allt färre i arbetsför ålder ska försörja allt fler som inte arbetar. Utan ett tillskott utifrån kommer bristen på arbetskraft att öka.

I norra Sverige där den gröna omställningen väntas skapa mellan 40 000 och 50 000 nya jobb inom industri och tjänstesektor framöver kommer det att behövas både inflyttning från andra delar av Sverige och arbetskraftsinvandring för att fylla det ökade behovet av arbetskraft.

Behovet av att rekrytera arbetskraft från utlandet kommer därmed att öka framöver. Trots detta är regeringens fokus på det migrationspolitiska området att begränsa migrationen. Även om vissa begränsningar kan vara motiverade bör man undvika förslag som gör det svårare att komma till Sverige och arbeta. I stället borde regeringen ta fram en tydlig strategi för att öka rekryteringen av såväl internationella talanger som yrkeskunnig arbetskraft inom alla yrken där det

¹ Studie av Jonas Öhlin, Strategirådet, juni 2023 (kommande).

råder brist på arbetskraft. Sverige behöver ett större utbud av arbetskraft till högkvalificerade yrken med höga löner samt till bristyrken där lönerna är lägre.

Vi vill i detta sammanhang lyfta fram Danmark som tidigare stramade åt reglerna för arbetskraftsinvandring för att begränsa den till de mest kvalificerade yrkena. Den danska regeringen har nu vänt om och i år ändrat reglerna för arbetstillstånd för att underlätta att flytta till Danmark och arbeta, bland annat har lönekravet för arbetstillstånd sänkts betydligt.

Höjt försörjningskrav onödigt

Regeringen anser att ett höjt försörjningskrav är nödvändigt för att reglera under vilka villkor som arbetskraftsinvandrare ska kunna arbeta i Sverige.

Almega delar inte den bedömningen. Arbetskraftsinvandrare försörjer sig själva redan idag. En studie från Almega visar att högst någon promille av arbetskraftsinvandrarerna tar emot ekonomiskt bistånd någon gång under sin vistelse i Sverige.² De som tar med sig sina familjer måste redan idag uppfylla ett särskilt försörjningskrav för medföljande. Kravet för en familj med två vuxna och två barn är en månadsinkomst före skatt på 31 000 kronor.³

Promemorians förslag på ett försörjningskrav på över 26 000 kronor i månaden för en enskild arbetstagare är därmed långt över vad som behövs för egen försörjning. Syftet med förslaget är inte att säkerställa försörjningen för dessa personer utan att minska arbetskraftsinvandringen till yrken med låga löner.

Almega avstyrker därför förslaget i promemorian om att höja försörjningskravet till 80 procent av medianlönen.

Höjt försörjningskrav är ett ingrepp i den svenska modellen

Regeringen skriver i promemorian att det höjda försörjningskravet inte påverkar den svenska modellen.

Almega hävdar motsatsen. Det går inte att införa politiskt bestämda lönegolv på arbetsmarknaden som är högre än avtalade löner utan att detta åsidosätter ordningen att lönerna bestäms i kollektivavtal. Förslaget är därmed ett ingrepp i den svenska modellen.

Att införa ett politiskt bestämt lönegolv riskerar att skapa flera problem på arbetsplatserna.

Ett företag tillämpar vanligtvis samma lönesättningskriterier för alla anställda inom samma yrke. Företag som idag har både arbetskraftsinvandrare och inhemsk personal anställda inom samma yrke kan framöver tvingas välja mellan att avsluta anställningen för arbetskraftsinvandrarerna eller att erbjuda dessa en

² [Ny rapport – Sveriges välfärd vinner på kompetensinvandring | Almega](#)

³ Genomsnittshyran i riket för en lägenhet på 70 kvadratmeter är 7 200 kr i månaden. En familj med två vuxna och två barn ska dessutom ha 16 800 kronor i månaden i disponibel inkomst utöver hyran. Detta kräver en inkomst på 31 000 kr i månaden före skatt.

högre lön än den inhemska personalen. Det senare alternativet vore diskriminerande gentemot den inhemska personalen. Ett annat alternativ är att höja alla medarbetares lön till den nivå som krävs för att uppfylla försörjningskravet vilket riskerar innebära kraftigt höjda lönekostnader.

Dagens försörjningskrav på 13 000 kronor i månaden har dock gällt sedan 2008 och en höjning är rimlig. Almega förordar ett försörjningskrav motsvarande den lägsta avtalade heltidslönen i det yrke som arbetstillståndet gäller. Det skulle respektera ordningen att löner sätts i kollektivavtal utan att riskera att orsaka lönediskriminering eller höja företagens kostnader. Det skulle dock minska möjligheten till deltidsarbete för arbetskraftsinvandrare.

Ett höjt försörjningskrav minskar inte missbruk

Regeringen motiverar det höjda försörjningskravet med att det kommer att hindra konkurrens genom låga löner och minska missbruket inom systemet för arbetskraftsinvandring.

Detta är inte korrekt. Dagens regelverk hindrar konkurrens med låga löner genom att lön motsvarande kollektivavtal eller praxis i yrket krävs för att ett arbetstillstånd ska beviljas.

Under 2022 genomfördes flera lagändringar för att minska förekomsten av missbruk, bland annat kravet på att anställningsavtal ska bifogas ansökan om arbetstillstånd. Vi anser att regeringen bör utvärdera effekterna av dessa lagändringar innan man höjer försörjningskravet.

Det höjda försörjningskravet kommer, enligt vår bedömning inte att minska missbruk eller utnyttjande av utländsk arbetskraft. Att vissa oseriösa arbetsgivare utnyttjar utländsk arbetskraft är ett faktum. Däremot tyder mycket att problemen är mindre bland personer med arbetstillstånd än bland personer som vistas i Sverige på annan grund.

Regeringen av arbetsvillkoren och kontrollen av arbetsgivare är betydligt hårdare för arbetskraftsinvandrare än för EU-medborgare som arbetar i Sverige och för andra grupper som asylsökande och utländska studenter. Den grupp som är mest sårbar och där utnyttjande sannolikt är vanligast är personer som vistas i Sverige illegalt.

Almega förnekar inte att fusk förekommer inom arbetskraftsinvandringen men det finns få belägg för att det handlar om systematiskt missbruk. En särskilt sårbar grupp är de så kallade spårbyterna, personer som fått avslag på sin ansökan om asyl men försöker stanna i landet som arbetskraftsinvandrare. De löper risk att utnyttjas av oseriösa aktörer. Därför bör möjligheten till spårbyte avskaffas.

Utredningen om ett förbättrat system för arbetskraftsinvandring konstaterade i sitt betänkande (SOU 2021:88) att ett höjt inkomstkrav inte är rätt metod för att komma till rätta med missbruk inom arbetskraftsinvandringen eftersom det inte är den redovisade inkomsten som det fuskas med. Fusket består framför allt av att de anställda inte får den lön som ligger till grund för arbetstillståndet eller att de

tvingas betala tillbaka delar av lönen till arbetsgivaren. Även försäljning av arbetstillstånd förekommer.

Utredningen har lagt flera förslag för att stärka efterlevnaden av regelverket som regeringen bör genomföra. Det handlar om att kriminalisera handel av arbetstillstånd, öka kontrollerna och förbättra utbyte av information mellan myndigheter för att upptäcka fusk. Almega anser att dessa förslag bör genomföras skyndsamt.

Höjt försörjningskrav skadar kompetensförsörjningen

I promemorians konsekvensberäkning listas hur många arbetstillstånd i olika yrken som inte kommer att beviljas när det nya försörjningskravet trätt i kraft. Exempelen visar att arbetskraftsinvandarna utgör en dryg procent av samtliga städare och restaurangbiträden i Sverige.

Detta sätt att räkna underskattar dock konsekvenserna av det höjda försörjningskravet. Det är rimligare att jämföra antalet arbetstillstånd som beviljas varje år med det årliga rekryteringsbehovet inom samma yrken. Då blir bortfallet av arbetskraft på grund av förslaget större.

Trots konjunkturavmattningen är bristen på arbetskraft fortfarande stor inom tjänstesektorn. Det första kvartalet i år hade vart fjärde företag i besöksnäringen svårt att rekrytera personal. Det höjda försörjningskravet riskerar att försvåra bemanningsproblemen i såväl besöksnäringen som andra servicebranscher som städning och tidningsdistribution.

Konsekvenserna av förslaget om höjt försörjningskrav måste också ses tillsammans med planerna om ytterligare höjningar. En utredning har fått direktiv att ta föreslå ett lönekrav motsvarande 100 procent av medianlönen – i dagsläget 33 200 kronor i månaden. Utredningen ska presentera sitt förslag i januari 2024. Blir detta verklighet kommer antalet arbetstillstånd att begränsas ytterligare och många fler yrken beröras. En aktuell beräkning av Svenskt Näringsliv visar att 45 procent av arbetstillstånden kommer att dras in om detta förslag genomförs.

Mindre arbetskraftsinvandring sänker inte arbetslösheten

Regeringen motiverar förslaget om höjt försörjningskrav med att en minskad arbetskraftsinvandring till yrken med lägre löner kommer att göra fler jobb tillgängliga för arbetslösa i Sverige. Almega håller inte med om detta.

De allra flesta svenska företag föredrar att anställa inhemska medarbetare. Att rekrytera en person från ett land utanför EU är komplicerat och kostsamt. Tillståndsprocessen kan ta mycket lång tid och sluta med ett avslag. Att rekrytera arbetskraftsinvandrare är inte ett förstahandsval för företagen utan något man tar till när man inte kan hitta den personal man behöver i Sverige.

Arbetslösheten i Sverige är hög och problemet med utanförskap är stor, inte minst bland utrikes födda som invandrat till Sverige asyl- eller anhöriginvandrare. Många av de arbetslösa saknar de kunskaper som krävs för att ta vissa av de lediga jobben. Det behövs fler insatser för att matcha samman arbetssökande

med lediga jobb och mer korta utbildningar för att göra fler arbetslösa anställningsbara.

De ekonomiska drivkrafterna för arbete är också låga för personer som lever av inkomstprövade ersättningar. Almega har kunnat visa att barnfamiljer där båda vuxna försörjs av ekonomiskt bistånd bara höjer sin nettolön med 200 kronor i månaden om en av dem börjar arbeta heltid inom ett enklare yrke. Det krävs både en reform av bidragssystemet och sänkta skatt på arbete för att öka drivkrafterna för arbete.

Almega förordar därför att reformer för att öka inhemska arbetsutbudet genom förs innan eventuella åtgärder att minska arbetskraftsinvandringen. Att begränsa möjligheterna att rekrytera utländsk arbetskraft innan de nödvändiga reformerna är på plats kommer att öka bristen på arbetskraft.

Övergångsregler behövs

Om regeringen väljer att gå vidare med förslaget i promemorian om höjt försörjningskrav är det nödvändigt att det införs övergångsbestämmelser för personer som har lämnat in en ansökan om arbetstillstånd innan den 1 oktober 2023 och där beslut inte fattats före ikraftträdandet. Detta bör även gälla för överklagade beslut och för de ärenden som återförvisats från domstolen till Migrationsverket där besluts fattats med stöd av äldre föreskrifter.

För Almega

Fredrik Östbom,

Näringspolitisk chef

Patrick Joyce,

chefekonom